

július 14. és augusztus 16. között régészeti felügyeletet gyakoroltunk.

A lelőhely Debrecen belvárosában a 8314/1 és 8314/2 helyrajzi számú telken található. A lelőhely leginkább az építési telek magasabb É-i részére koncentrálódott, mivel a mélyebb DK-i részen az egykori Pap-tava helyezkedett el. Teljes kiterjedését nem sikerült megállapítani, mivel a szomszédos telkek mind beépítettek, és azok területén korábban még nem végeztek feltárást.

A régészeti felügyelet és a megelőző feltárás során 126 stratigráfiai egységet észleltünk, amelyek 110 objektumhoz tartoztak. A lelőhelyen öt egymástól jól elkülöníthető időszak régészeti jelenségeit tártuk fel.

A *kora rézkorból* (tiszapolgári kultúra) 6 objektum, 5 gödör és egy kút került elő. A kerek, többnyire sekély gödrökben és a kútban kevés leletanyagot, kerámiát és állatcsontot találtunk. A kézzel készült kerámialeletek között megfigyelhető csőtálpas edény töredéke és gyakoriak az átfúrt, bütykös fülekkel ellátott darabok. A rézkori kutat a feltárt terület legmélyebb pontján, az egykori Pap-tavának mára már teljesen feltöltött medre alatt sikerült észlelnünk.

A *késő bronzkorból* (Gáva kultúra) egyetlen objektumot tártunk fel. A kicsi sekély gödörből kerámiatöredékek, állatcsontok valamint paticsdarabok kerültek elő.

A *2–3. századi szarmata* időszakból 23 objektum került napvilágra. A 19 többnyire sekély, kerek, közepes vagy kisméretű gödörben és a 4 kútban nagyon kevés fém-, sok kerámia- és állatcsontleletet figyeltünk meg.

A (25. obj/25. str.) számú kerek, lefelé szűkülő, mély kút belső oldalán fekete, szerves anyagra utaló elszíneződést észleltünk. A jelenség nagy kiterjedésű, néhol rácsos szerkezetű volt és a kút betöltése elvált tőle. Feltehető, hogy egy sövényfonattal bélelt kutat sikerült feltárni, melynek növényi maradványai a magas talajvíznek köszönhetően, szenült formában ugyan, de napjainkig megőrződtek.

Huszonegy *középkori és kora újkori* (13–16. század) objektumot sikerült feltárni. A 9 többnyire kerek, kicsi gödör mellett napvilágra került 12 kút. A rendkívül változatos leletanyagot tartalmazó kutak négy különböző típusát tudtuk megfigyelni. A 13–14. századra leginkább a faszerkezet nélküli, földbe vájt, kerek, lefelé szűkülő kutak a jellemzőek. A 14–15. századból feltártunk egy faszerkezet nélkül készített, valamint egy hordóval bélelt kutat. A 16. századi faszerkezetes kutakat azonos technikával, de eltérő megmunkálású faanyagból készítették. Az egyik típust gömbfákból, félgömbfákból csapolt, négyzetes, gyengébb szerkezetű kútbélések alkotják. A másik típusba a faragott pallókból összecsapolt, szilárdabb szerkezetű, négyzet alaprajzú, béléssel készült kutak sorolhatók.

A kutakból sok ép és kiegészíthető kerámia került elő. Gazdag az állatcsontanyag, több darabon megmunkálás nyomai láthatók. Néhány kútban fémtárgyak maradványait találtuk meg. A nedves környezetben nagyon

sok szerves anyag is megőrződött. Jelentős mennyiségű faeszközt, vesszőabroncsos hordót, gyalult, faragott deszkatöredékeket, botokat, egész vödröt, számos vödörfeleket tártunk fel. Néhány kútból lábbelik nagyobb, varásnyomokat viselő bőrdarabjai, illetve fonott kötélrészletek kerültek napvilágra. Rostálásnak köszönhetően színes üveggyöngyöt, faragott csont díszgombot, csont késnyéltöredéket, rengeteg növényi maradványt, gabonaszalmát, gyümölcs-, gyomnövény- és zöldségmagvat találtunk.

A 43 *újkori* objektumot elhelyezkedésük, szerkezetük és leletanyaguk alapján két nagyobb korszakra lehet osztani. A 17–18. századból 14 objektumot tártunk fel, ezekből 9 kút volt. A 19–20. századi objektumok száma 29, melyekből 19 funkcionált egykor kútként.

A feltárás második szakaszában, a lelőhely DK-i részén, az egykori Pap-tavának feltöltött medrét kutattuk. Történeti források alapján ismert volt, hogy a város vezetése 1807-ben adott ki rendelkezést az akkor már teljesen elmoszarasodott tó feltöltésére. A feltöltött tó helyén 1840-ben nyílt meg a Fűvészkert. Egy 1812-ben készült térképen a tó még jól látható. Ezek szerint a tavat valamikor 1812 és 1840 között töltötték fel. A tó keletkezésének idejéről azonban semmilyen adattal nem rendelkezünk. A városi jegyzőkönyvekben már a 16. században említik. A legkorábbi, Kováts György városi mérnök által 1750-ben készített térképen a tó már fel volt tüntetve. Kutatóárkunkkal megtaláltuk a 19. század első negyedéből származó, nagy mennyiségű újkori és középkori kerámiát tartalmazó feltöltést, az alatta lévő iszaprétegben azonban nagyon kevés értékelhető leletre bukkantunk. A tó néhol 150–180 cm vastag iszapos természetes feltöltődésének legalsó rétegeiben rendkívül kevés késő Árpád-kori és egy darab szarmata kerámiát találtunk. A tó közepe felé eső részen, a természetes iszapréteg alatt tártunk fel egy kora rézkori kutat. Ezek szerint a tó Kr. e. 4400–4000 után keletkezett. Mivel a római császárkori, középkori, kora újkori objektumok a tó partja körül helyezkedtek el, így valószínűleg ezekben a korokban már számolni kell annak meglétével.

SZOLNOKI LÁSZLÓ

133. Debrecen, Látóképi csomópont

(Hajdú-Bihar megye) Ó

2004. április 26–30. között régészeti feltárást végeztünk a 33. sz. másodrendű főút csomópontján. A kitűzött 1600 m²-es területen 32 régészeti objektumot találtunk. A lelőhelyen 22 cölöplyukat tártunk fel, amelyek házak, karamok nyomai lehetnek. Szabályos háromszöget alkotnak a 9., 10., 11. sz. objektumok, a 21–30. sz. objektumok pedig egy sorban helyezkedtek el. A lelőhely Ny-i fala mellett volt a 15. sz. objektum, egy 160×60 cm-es sír formájú gödör; csontokat, mellékleteket azonban nem találtunk benne. A felület É-i részén egymást metszve helyezkedtek el a 2., 3., 4. sz. objektumok. A 80 cm

mély 2. objektum alján egy emberi koponya töredéke és egy emberi őrlőfog volt. A lelőhely a talált cserepek alapján őskori település.

D. SZABÓ LÁSZLÓ – M. NEPPER IBOLYA

134. Dédestapolcsány, Várerdő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) I

2004. július 19-én helyszíni szemlét, leletmentést végeztünk Dédestapolcsány és Mályinka községek határvonalában, ahol vasleleteket találtak.

Egy nagy halom közepét szétdúlt, kibontott állapotban találtuk, a föld tele volt kidobált mészkövekkel, cserepek nem látszóttak. A nagy halom mellett, annak tövében négy mészégető gödör helyét fotóztuk le. A közelben, a bükkerdőben még legalább négy, részben bolygatott, mészkőből rakott temetkezés nyomai, maradványai láthatók.

A terepbejáráson részt vett a Bükki Nemzeti Park Természetvédelmi őrkerület vezetője Barta Zsolt, önkéntes természetvédelmi őr Taricska Tibor, a Kohászati Múzeum igazgató-helyettese Porkoláb László és Balogh Marcell fotós.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA – PUSZTAI TAMÁS

135. Dióskál, Ungi-pusztá

(Zala megye) Á, Kk

2004. április 22-én és 28-án lakossági bejelentés alapján helyszíni szemlét végeztünk a dűlőben. A terület nagy kiterjedésű szántó. Az É-D-i irányú magas dombhát K-i, legmagasabb részén, valószínűleg a tavaly őszi mélyszántás során Árpád-kori, középkori település maradványait szántották szét. A területen nagy mennyiségű csontmaradvány és égetett téglák jelzik az egykori temető és valószínűleg templom helyét egy 37×23 m-es területen, a temetőn kívül pedig Árpád-kori és középkori kerámia gyűjthető. A felszínen tüzelésnyomok (kemencék?) maradványai is megfigyelhetők.

Megfigyeléseink szerint a település déli irányba egészen az erdősávig elhúzódik, ugyanis a szántásban egymástól szabálytalan távolságra, de egy vonalban égett szenes, paticosos, hamus foltokat lehetett megfigyelni, mely feltételezésünk szerint az egykori település utcáját, házsorát jelentheti. Az égett foltokban nagy mennyiségű Árpád-kori és késő középkori kerámia jelentkezett. A lelőhely egy kb. 500×100 m-es területet foglal el. Hasonló foltok figyelhetők meg a temetőtől É-ra eső területen is, bár nem olyan intenzitással, mint az a déli domboldalon megfigyelhető.

A lelőhely feltehetően a középkori Ung településsel azonosítható, bár ennek pontos megállapítása további kutatást igényel. A leletek a keszthelyi Balatoni Múzeumba kerültek.

Munkatársak: Belényessyné Sárosi Edit, Farkas Zsuzsanna, Lázár Gabriella, Maáczi Gabriella.

EGYHÁZI DÓRA

136. Doba, Somlóvár

(Veszprém megye) Kk

2004 augusztusában tovább folytattuk az alsóvár legkésőbbi udvarszintjének feltárását, ezenkívül újabb feltárásokat végezhetünk az úgynevezett kaszárnyaszárny belsejében, a korábbi kapubejáró környezetében. Mindenhol feltártuk az épület padlósíntjét, helyenként az egykori téglapadló, a válaszfalakban nyílt ajtó küszöbköve is előkerült. Megállapítottuk, hogy az úgynevezett kaszárnyaszárny valójában L alaprajzú volt, tehát az alsó várudvart D-ről is egy hasonló épület zárta le.

A kaszárnyaszárnyba belefoglalt – egyfajta pinceként tovább használt – épület belsejében eltávolítottuk a 16. század végi-17. század eleji feltöltést, és azonosítottuk a pince agyagpadlóját, melyet 15. század végi-16. századi kerámia kelezett. Az épület pincévé alakításakor a körítőfalat belülről köpenyezték, melyen jól megmaradtak a zsaluzatelemek lenyomatai, sőt egy-egy famaradvány is előkerült, ami arra mutat, hogy egyfajta burkolatként a zsaluzatot megtarthatták. Az agyagpadló alatt az épület korábbi járósíntje is előkerült, ennek teljes feltárása a következő idény feladata. Az épület ÉNy-i oldalán jó állapotban megtaláltuk a külső vakolatot, melybe kvádermintákat karcoltak.

Munkatárs: Tömör László építész.

LÁSZLÓ CSABA – FÜLÖP ANDRÁS

137. Dör, Döri-lap

(Győr-Moson-Sopron megye) Kú

2004. november 5-én egy csornai lakos Dör határában felszínen talált régészeti leletanyagot szolgáltatott be a Xantus János Múzeumba. A lelőhely a Bágyogszovátra vezető út melletti markáns kiemelkedésen található. A leletek zöme kora újkori (újkori) edénytöredék, emellett előkerült egy cserépbogrács peremtöredéke is.

TAKÁCS KÁROLY

138. Dunaföldvár határa

(Tolna megye) Ró? Kö

Alsó-Öreghegy, Diós: 2004. október 13-án helyszíni szemlét végeztem a földvári bencés apátságánál, mert bejelentés érkezett, miszerint a 2003-as mentő ásatás mellett fekvő szántóföldön falat és csontvázakat szántottak ki. A szántással két, egymással derékszögben találkozó fal helyét, törmelékkel visszatöltött alapárkát bolygatták meg, kb. 7, illetve 5 m hosszán. Ettől északra öt, szemmel láthatóan valamelyest egybe tartozó csontváz töredéket lehetett megfigyelni. Amint a 2003-as ásatás is igazolta, ezen a részen is számolhatunk falakkal, épületekkel; a vélhetőleg igen közel fekvő bencés apátsági templom temetője ide is kiterjedt.

Gyűrűs-völgy: Bejelentés érkezett a paksi múzeumhoz, hogy a Gyűrűs-völgy felső szakaszának nyugati oldalán, egy eső által kimosott mélyútban emberi csontok kerültek elő. 2004. szeptember 22-én helyszíni szem-